

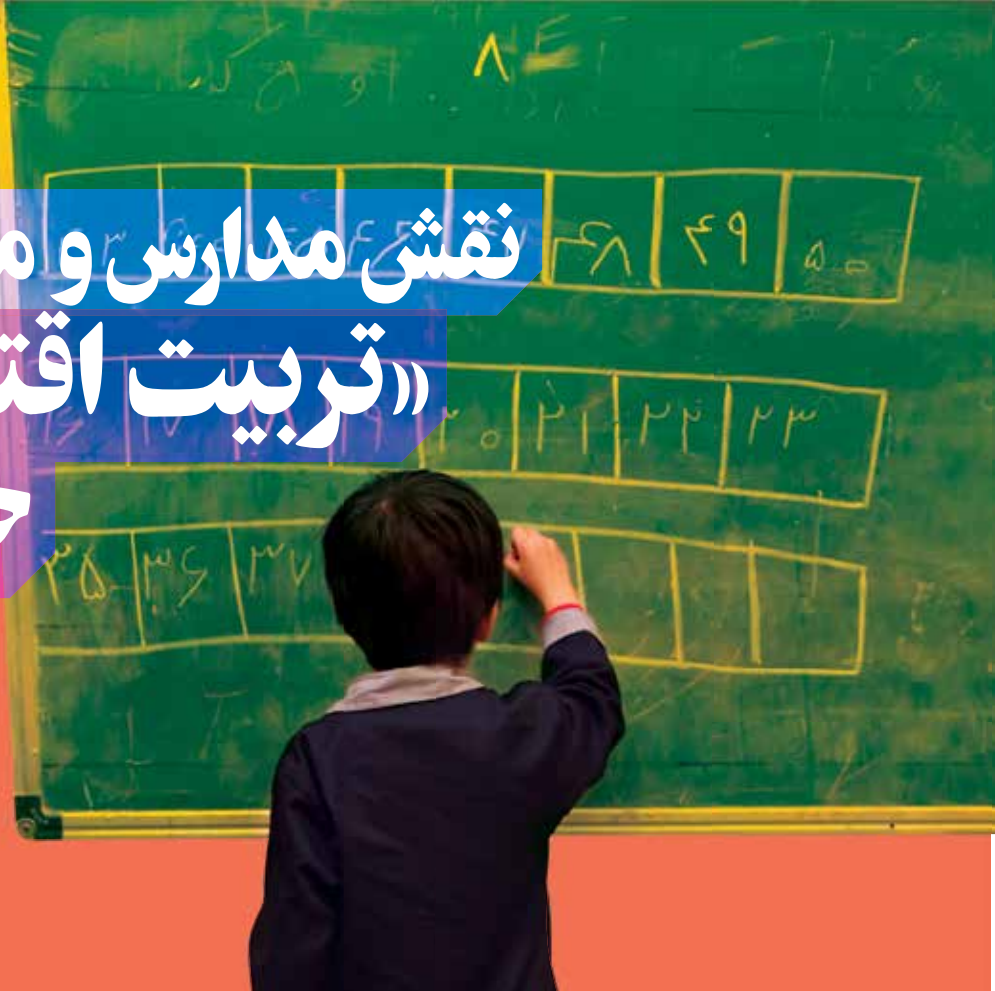
نقش مدارس و مشاوران در «تربیت اقتصادی و حرفه‌ای»

حسین معافی

دانش‌آموخته دکترای برنامه‌ریزی درسی
مدرس دانشگاه فرهنگیان اراک

ارائه راه‌کارهای برای گسترش
فرهنگ تربیت اقتصادی در مدارس

کلیدواژه‌ها: تربیت
اقتصادی، اقتصاد مقاومتی،
کتاب‌های درسی

عدالت و انصاف در روابط با دیگران، در فعالیتهای اقتصادی در
مقیاس خانوادگی، ملی و جهانی مشارکت کند.»
همچنین دانش‌آموزان دارای حداقل یک مهارت مفید برای
تأمین معاش حلال باشند، به‌گونه‌ای که در صورت جدایی از
نظام رسمی تعلیم و تربیت، در هر مرحله، توانایی تأمین زندگی
خود و اداره خانواده را داشته باشند.
حدود و قلمرو ساحت تعلیم و تربیت اقتصادی و حرفه‌ای ناظر بر رشد
توانایی‌های مترجمان در تدبیر امر معاش و تلاش اقتصادی و حرفه‌ای
و ناظر بر اموری نظیر درک و فهم مسائل اقتصادی، درک و مهارت
حرفه‌ای، التزام به اخلاق حرفه‌ای، توان کارآفرینی، پرهیز از بطالت و
بیکاری، رعایت بهره‌وری، تلاش به‌منظور حفظ و توسعه ثروت، اهتمام
به بسط عدالت اقتصادی، مراعات قوانین کسب و کار، و احکام معاملات،
و التزام به اخلاق و ارزش‌ها در روابط اقتصادی است.
پیاده‌سازی این اهداف می‌طلبد که تغییری بنیادین در محتوای
آموزشی نظام تربیت رسمی و نیز محتوای برنامه‌های رسانه‌ای در
نظام تربیت غیررسمی ایجاد شود. به این ترتیب انتظار می‌رود
نسلی تربیت شود که در چارچوب نظام معیار اسلامی به عنصر کار
و تلاش بنگرد و با لحاظ عقاید، اخلاقیات و احکام اقتصادی دینی،
مشارکتی سازنده در فعالیتهای اقتصادی داشته باشد. ضمن اینکه
در مجموع حرفه‌ای بیاموزد و یا به‌عنوان یک عنصر کارآفرین، در نظام
اقتصادی کشور خلق ارزش کند.

تحقیقات علمی نشان می‌دهند که برنامه‌های درسی و محتوای
کتاب‌ها باید تغییر کنند و به‌روزرسانی شوند و برخی از مطالب
غیر کاربردی آن‌ها حذف و تعدیل شود. با توجه به رشد سریع علم و
فناوری و به‌کارگیری فناوری‌های نوین و مدرن در جهان، هم محتوای
کتاب‌های درسی و هم روش‌های تدریس باید متناسب با رشد جامعه

«تربیت اقتصادی» از نظر
واژه‌شناسی مجموعه‌ای است از
عناصر بینشی، گرایشی و رفتاری
که به انتخاب‌ها و تصمیم‌های
اقتصادی انسان‌ها جهت می‌دهد.
حوزه تربیت اقتصادی محل تلاقی
چند رشته است. در واقع تربیت
اقتصادی در تلاقی با رشته‌های
اقتصاد، مدیریت مالی به‌عنوان
محتوا، دانش تعلیم و تربیت (علوم
تربیتی) و روان‌شناسی، به‌خصوص
روان‌شناسی رشد، قرار دارد. از طرف
دیگر، تربیت اقتصادی اساساً لازمه
رشد انسان است، زیرا هر انسانی با مسئله

معیشت مواجه است؛ و گرنه رشد و پیشرفت برایش معنا
ندارد و نمی‌تواند زندگی کند. معاش جزئی از زندگی انسان است.
در سند تحول آموزش و پرورش، با عنایت به اهمیت موضوع، «ساحت
تربیت اقتصادی و حرفه‌ای» تعریف شده و در آن از نظام تعلیم و تربیت
خواسته شده است نسل آینده‌ساز کشور را به‌گونه‌ای تربیت کند که:
«با درک مفاهیم اقتصادی در چارچوب نظام معیار اسلامی، از طریق
کار و تلاش، روحیه انقلابی و جهادی، کارآفرینی، قناعت و انضباط
مالی، مصرف بهینه و دوری از اسراف و تبذیر، و با رعایت وجدان،

کتاب‌های درسی و افزایش رشته‌های جدید در هنرستان‌های فنی و حرفه‌ای و کاردانش در زمینه تربیت اقتصادی و اقتصاد مقاومتی، مدارس به‌ویژه در حوزه مشاوره می‌توانند برنامه‌های عملیاتی زیر را انجام دهند و دانش‌آموزان را

با مؤلفه‌های تربیت اقتصادی و مفاهیم اصلی اقتصاد مقاومتی آشنا سازند: فرهنگ‌سازی و ایجاد نگرش مثبت در دانش‌آموزان نسبت به تربیت اقتصادی و حرفه‌ای و مؤلفه‌های اقتصاد مقاومتی با برگزاری همایش‌ها و سمینارهای آموزشی.

● دعوت از کارآفرینان، تولیدکنندگان و مدیران شرکت‌های دانش‌بنیان برای آمدن به مدارس و ارائه خدمات مشاوره‌ای به دانش‌آموزان.

● آموزش مدیریت مالی و ارائه مشاوره‌های تخصصی به دانش‌آموزان. برای مثال، چطور از طریق مشاغل خرد کسب درآمد کنند و مهم‌تر اینکه در زندگی فردی و اجتماعی این درآمد را با توجه به نیازها و اولویت‌بندی به‌طور هوشمندانه هزینه کنند که بهره‌وری مالی افزایش پیدا کند و بتوانند خانواده را به بهترین شکل از نظر مالی اداره کنند.

● برگزاری دوره‌های ضمن خدمت و کارگاهی برای آموزش مدیران، معلمان، دبیران و مشاوران مدارس در زمینه تربیت اقتصادی.

● آشناسازی دانش‌آموزان با مشاغل نوظهور و جدید در جامعه و راهنمایی آنان در انتخاب شغل و مهارت‌های مورد نیاز این مشاغل در دورنمای ۱۰ ساله آینده، توسط مشاوران.

● برگزاری دوره‌های مهارت‌آموزی در سرمایه‌گذاری بورس، اوراق بهادار و اوراق قرضه، خرید طلا و سکه، سرمایه‌گذاری در مسکن، دوره‌های مربوط به ارزهای دیجیتال و ...

● مشاوره و کمک به دانش‌آموزان برای فراگیری قوانین پولی، مثل ربا، کارمزد و قوانین شرعی خمس و زکات، صداقت در معامله و ...

● ارائه آموزش‌هایی با عنوان‌های، خریدهای اینترنتی، کارت‌های اعتباری، دستگاه‌های هوشمند و کارت‌خوان، فروشگاه‌های اینترنتی، سفارش و ردیابی کالای سفارش شده در اینترنت و ...

● به‌کارگیری دبیران مجرب و باتجربه در درس «کارآفرینی و تولید» و جدی گرفتن این درس که در پایه یازدهم ارائه می‌شود.

● آشناسازی دانش‌آموزان با شرکت‌ها و تولیدات دانش‌بنیان و اشتغال‌آفرین که می‌توانند در رونق اقتصادی و اشتغال‌زایی تأثیر بسزایی داشته باشند.

● آشنایی با قوانین کسب‌وکار، بیمه و انواع آن و نقش بیمه‌ها در رونق کسب‌وکار.

● آموزش مدیریت مصرف منابع انرژی و توجه به مسائل زیست‌محیطی و حفظ منابع طبیعی در کشور.

● به‌کارگیری آموزه‌های دینی در تربیت اقتصادی دانش‌آموزان با همکاری دبیران دینی و قرآن.

مهم‌ترین هدف از اجرای برنامه‌های درسی هم‌سو با تربیت اقتصادی و اقتصاد مقاومتی، تغییر نگرش و فرهنگ‌سازی در این حوزه است که در آموزه‌های دینی ما نیز سفارش‌های زیادی شده است

تغییر کنند تا بتوانند نیازهای دانش‌آموزان را مرتفع سازند. امروزه استفاده از فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی تمامی عرصه‌های زندگی را تحت تأثیر خود قرار داده است و آموزش نیز از این قاعده مستثنا نیست. دوران همه‌گیری کرونا و آموزش‌های غیرحضوری این مهم را بیش‌ازپیش نمایان ساخت و به‌کارگیری شیوه‌های تدریس و ارزیابی مجازی را در سرتاسر دنیا اجباری کرد.

یکی از جنبه‌های مهم آموزش بحث تربیت اقتصادی و حرفه‌ای و به‌طور کلی «اقتصاد مقاومتی» است که می‌توان در برنامه‌های درسی به آن بیشتر پرداخت و حتی محتوای درسی را نیز در راستای مؤلفه‌های تربیت اقتصادی یا اقتصاد مقاومتی افزایش داد. امید است که با توجه به توصیه رهبری در مورد حذف درس‌های بی‌فایده در

تألیف کتاب‌های درسی، این موارد در کتاب‌های درسی لحاظ شوند. در این صورت دانش‌آموزان از یادگیری درس‌های کاربردی و هم‌سو با مسائل اقتصادی بیشتر لذت می‌برند. همچنین با مفاهیم اقتصادی آشنا می‌شوند و حتی می‌توانند برای خود درآمدی داشته باشند.

مهم‌ترین هدف از اجرای برنامه‌های درسی هم‌سو با تربیت اقتصادی و اقتصاد مقاومتی، تغییر نگرش و فرهنگ‌سازی در این حوزه است که در آموزه‌های دینی ما نیز سفارش‌های زیادی شده است. همچنین، بهره‌وری، خلاقیت، مسئولیت‌پذیری، اعتمادبه‌نفس، قانونمندی، کار و کارآفرینی،

تجارت و تجارت جهانی، بازار و بورس و سرمایه‌گذاری، هزینه و درآمد، صادرات و واردات، تولید و مصرف، ثروت و پس‌انداز، اشتغال، حفظ منابع طبیعی، شایسته‌سالاری، آینده‌نگری، عدالت، فناوری، مشارکت عمومی، امید به زندگی، انفاق، اسراف، قناعت، صرفه‌جویی و فقر از مهم‌ترین مؤلفه‌های اقتصاد مقاومتی و تربیت اقتصادی محسوب می‌شوند.

اقتصاد علم انتخاب است؛ انتخاب‌های عالمانه و آگاهانه در همه جای زندگی و نه فقط در موضوع‌های دارای سبقه اقتصادی. تربیت اقتصادی در این تعریف، علم زندگی کردن است که با پیشرفت فردی و اجتماعی ارتباط دارد. سرعت تغییر در جوامع بسیاری از مشاغل را نیز تغییر داده است، به‌طوری‌که تعدادی در حال حذف شدن و شغل‌های جدیدی در حال گسترش هستند. استفاده از فناوری‌های نوین در دنیا و تولیدهای دانش‌بنیان، مؤسسه‌های دانش‌بنیان (استارت‌آپ) و جهان رقمی سه‌بعدی «متاورس» دگرگونی‌های فراوانی را در جهان به وجود آورده‌اند که همه چیز را در آینده تحت تأثیر خود قرار می‌دهند. بی‌شک بشر نیز چاره‌ای ندارد که با این فناوری‌ها هم‌سو باشد و از آن‌ها استفاده کند. دانش‌آموزان نیز در این زمینه باید آموزش‌های لازم را ببینند و فرهنگ‌سازی تربیت اقتصادی با استفاده از رسانه‌های جمعی و شبکه‌های اجتماعی صورت پذیرد.

● اما در شرایط فعلی و تا اصلاح برنامه‌های درسی، تغییر متناسب

پی‌نوشت

1. metaverse